

ALKOHOLI JA LIIKENNE

SISÄLLYSLUETTELO

<i>Alkoholi ja liikenne</i>	4
<i>Alkoholi tieliikenteessä</i>	5
<i>Alkoholi heikentää ajokykyä</i>	8
<i>Rattijuoppojen onnettomuudet</i>	9
<i>Alkoholi aiheuttaa onnettomuuksia myös jalankulkijoille ja pyöräilijöille</i>	12
<i>Liikennejuopumus on rikos</i>	13
<i>Rattijuopumus tuomitaan</i>	13
<i>Laskutaito pettää helposti</i>	14
<i>Rattijuoppo jää kiinni</i>	17
<i>Rikos ja rangaistus</i>	18
<i>Rattijuopumus tulee kalliiksi</i>	19
<i>Liikennehaitti on yhteisvastuuta</i>	19

ALKOHOLI JA LIIKENNE

Kun on nauttinut alkoholia, ei ole yhdentekevää miten ja millä matkaansa taittaa. Alkoholi vaikuttaa monella tavalla toiminta- ja suorituskykyyn. Etenkin liikenteessä se lisää nopeasti virheiden ja onnettomuuksien mahdollisuutta. Hetkenkin herpaantuminen tarkkaavaisuudessa tai itsensä hallitsemisessa voi johtaa vakaviin seurauksiin.

Riskit korostuvat tieliikenteessä moottoriajoneuvolla liikuttaessa, jolloin vauhti ja törmäysvoimat ovat suuret. Liikenteen alkoholihaitat eivät kuitenkaan rajoitu vain rattijuopumukseen. Ne koskevat myös jalankulkijoita ja pyöräilijöitä. Vapaa-ajan vakavissa moottorikelkkailuturmissa alkoholilla on näkyvä osuus.

Rattijuopumus on rikos. Rangaistuksen lisäksi siitä voi joutua maksamaan suuria

korvauksia. Välillisesti alkoholi vaikuttaa tieliikenteen turvallisuuteen myös väsymyksen ja onnettomuusriskiä lisäävien erilaisten sairauksien aiheuttajana.

Liikenne kuuluu niihin ihmiselämän alueisiin, joissa turvallisuuden kannalta alkoholin käytön nollalinjan tulisi ohjata arjen ja juhlan valintoja. Nollalinjan merkitys kasvaa lähivuosina, jolloin alkoholin kulutuksessa on odotettavissa tuntuva kasvua.

ALKOHOLI TIELIIKENTEESSÄ

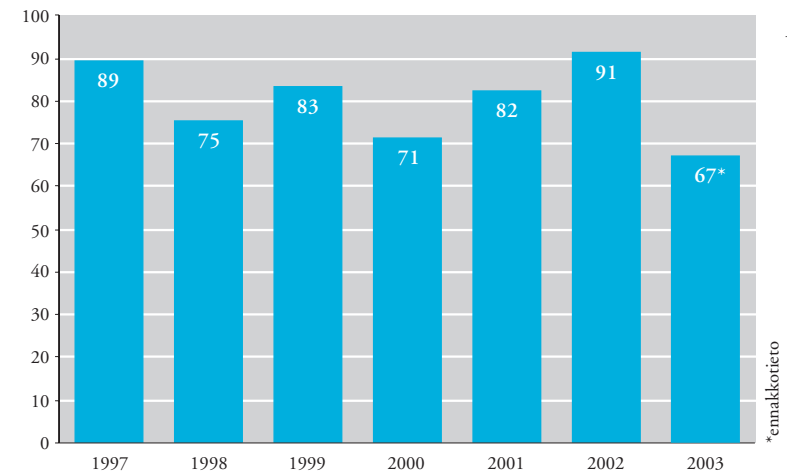
Suomessa on viime vuosina menehtynyt tieliikenteen onnettomuuksissa noin 400 ihmistä vuodessa. Tavoitteena on vähentää määrä alle 250:een vuoteen 2010 mennessä. Alkoholi-onnettomuuksien vähentämisellä on tärkeä merkitys.

Nyt noin joka neljäs liikenteen uhri menehtyy onnettomuudessa,

jossa joku sen osapuolista on ollut alkoholin vaikutuksen alainen. Joka viidennessä liikennekuolemassa aiheuttajana on rattijuoppo. Rattijuoppo menehtyy itse kahdessa tapauksessa kolmesta. Muut uhreista ovat pääasiassa auton matkustajia. Sivullisia menehtyy alle 10 prosenttia.

RATTIJUOPUMUSTAPAUKSISSA KUOLLEET

Kuvio 1.

Rattijuoppoja jää vuosittain kiinni noin 25 000, siis yli 70 päivässä. Heistä yhdeksän kymmenestä on miehiä. Naisten osuus on kuitenkin vuosien kuluessa kaksinkertaistunut.

Alkoholin osuutta liikenteessä voi kukin tiellä liikkua arvioida sen mukaan,

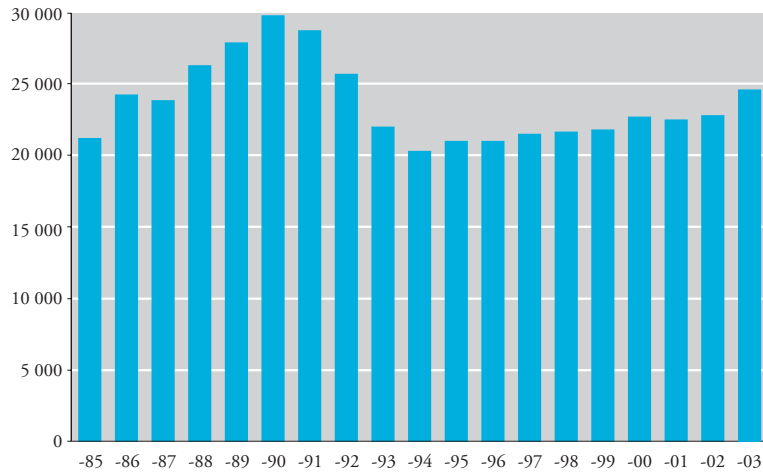
että Suomen teillä joka päivä noin joka 480. kuljettaja ajaa yli 0,5 promillen humalassa. Sitä vähäisemmässä alkoholin vaikutuksessa ajaa noin joka 100. kuljettaja. Suomessa noin 3 miljoonalla kansalaisella on ajokortti.

Rattijuoppojen osuus kuljettajista on pysynyt viime vuosina jotakuinkin ennallaan. Liikenteen määrä on kuitenkin jatkuvasti kasvanut, joten maantieliikenteessä ajetaan yhä enemmän alkoholin vaikutuksen alaisena.

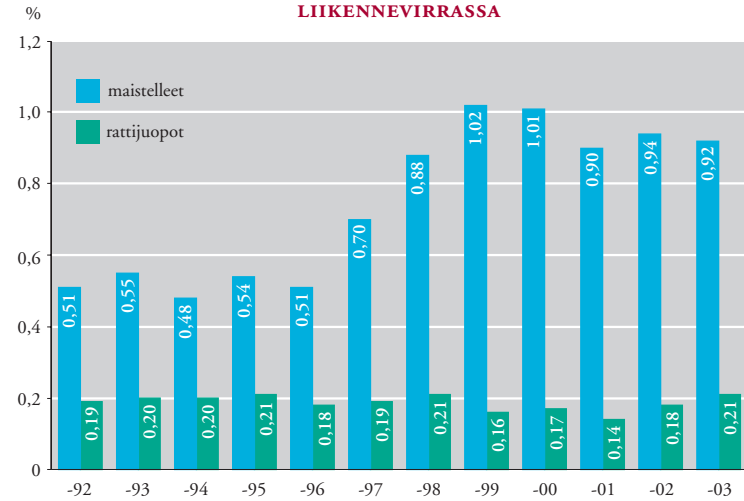
Kansainvälisesti Suomen rattijuopumus-tilanne on edelleen hyvä. Liikenteen määrän ja alkoholin kulutuksen kasvu luovat kuitenkin paineita liikenteen turvallisuudelle.

POLIISIN TIETOOIN TULLEET RATTIJUOPUMUSTAPAUKSET

Kuvio 2.

**MAISTELLEIDEN JA RATTIJUOPPOJEN OSUDET
LIIKENNEVIRRASSA**

Kuvio 3.

ALKOHOLI HEIKENTÄÄ AJOKYKYÄ

Alkoholi huonontaa toimintakykyä liikenteessä. Moottoriajoneuvon kuljettajalla jo varsin pieni määrä alkoholia veressä heikentää hänen mahdollisuuksiaan selviytyä kipeissä liikennetilanteissa. Tarkkaavaisuus heikkenee ja arviointivirheitä alkaa ilmetä jo 0,2 promillesta lähtien. Veren alkoholipitoisuuden kasvaessa kuljettajan havaintokenttä alkaa supistua, reaktionopeus hidastua ja liikkuvan kohteen seuraaminen vaikeutua. Riskinotto lisääntyy, kun arvostelukyky heikkenee. Samalla onnettomuusriski kasvaa. Yli 0,5 promillen humalassa ajavalla kuljettajalla riski on yli kymmenkertainen selvään kuljettajaan verrattuna ja riski kasvaa voimakkaasti lisäpromillien myötä.

Kokemattomiin kuljettajiin alkoholi vaikuttaa voimakkaammin kuin kokeneisiin. Nuorilla kokemattomuus sekä ajamisessa että alkoholinkäytössä lisää riskiä. Heillä alkoholi vaikuttaa juuri niihin ajamisen taitoihin, joita kokemus ei ole vielä rutinoitunut. Humalainen matkaseura tuo nuorelle kuljettajalle vielä lisäpaineita. Myös iäkkäillä ja harvoin alkoholia käyttävillä alkoholi voi vaikuttaa tavallista voimakkaammin ajokykyn.

Alkoholin ja lääkkeiden samanaikaisella käytöllä voi olla arvaamattomia vaikutuksia ajamiseen. Yhteisvaikutukset ovat usein paljon voimakkaampia kuin alkoholin ja lääkkeen vaikutus erikseen. Lääkkeet häviävät elimistöstä hitaasti. Vaikka niiden vaikutusta ei enää itse tunne, voi alkoholin nauttiminen aiheuttaa odottamattomia seurauksia.

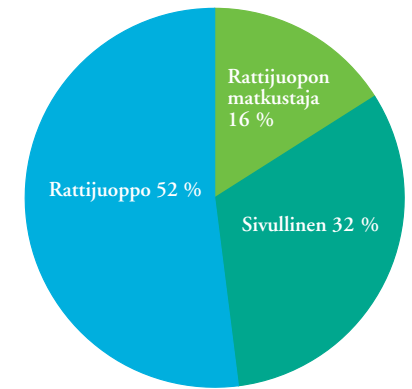
RATTIJUOPPOJEN ONNETTOMUUDET

Rattijuopolle tyypillisiä onnettomuuksia ovat ulosajo ja nokkakolari. Seuraukset ovat yleensä aina vakavat. Rattijuopumustapauksissa loukkaantuu vuosittain n. 1000 henkilöä. Loukkaantuneista noin puolet on rattijuoppoja ja rattijuopon matkustajia 16 prosenttia. Sivullisia loukkaantuneista on noin kolmannes.

Yleensä rattijuopumusonnettomuuksissa kuolee juopunut kuljettaja itse ja hänen kyytiinsä uskaltuneet matkustajat. Noin joka kymmenes uhri on ulkopuolinen.

Vakavat onnettomuudet tapahtuvat pääosin ilta- ja yöaikaan. Kesä ja alkusyksy ovat tilastojen mukaan pahinta aikaa.

RATTIJUOPUMUSTAPAUKSISSA LOUKKAANTUNEET VUONNA 2002

Kuvio 4.

Nuorten kuljettajien alkoholionnettomuudet kasautuvat erityisesti kesän viikonloppuöihin. Kova vauhti, puutteet auton varustuksessa ja matkustajien suuri määrä aiheuttavat tuhoja, koska turvavyötkään eivät yleensä ole käytössä. Turvavyön käyttö olisi pelastanut monta uhria kuolemalta.

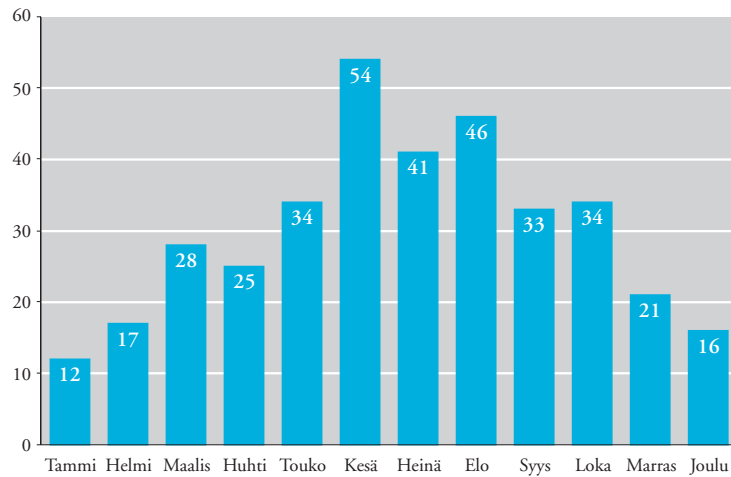
Vaikka vakavien onnettomuuksien perusteella rattijuopumus näyttää nuorten kuljettajien ongelmalta, liikenteessä tyypillinen rattijuoppo on 30–39-vuotias mies. Rattijuopumukseen syyllistyy nykyään myös aiempaa enemmän vanhempia

kuljettajia. Suuri osa rattijuopoista syyllistyy useita kertoja rattijuopumukseen.

Kuolemaan johtaneissa onnettomuuksissa osallisista rattijuopoista yli 60 % on alle 35-vuotiaita ja yli 90 % miehiä.

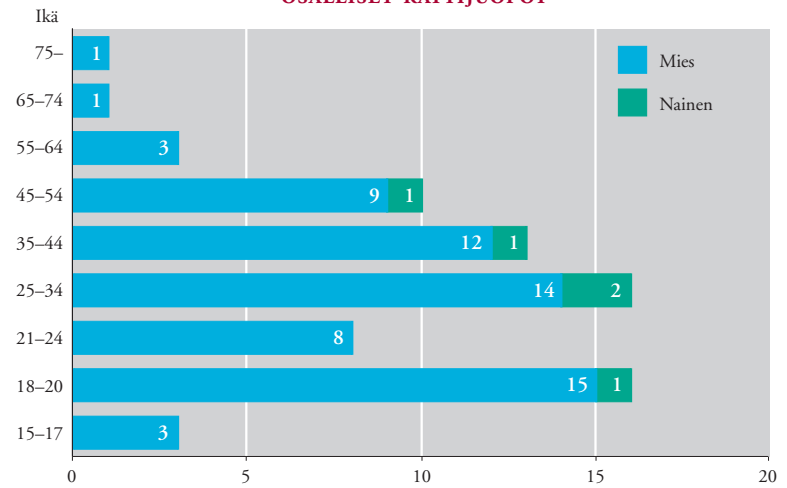
**RATTIJUOPUMUSTAPAUKSISSA KUOLLEET
KALETERIKUUKAUSITTAIN***

Kuvio 5.

*) vuodet 1995–2001

**KUOLEMAAN JOHTANEISSA ONNETTOMUUKSISSA
OSALLISET RATTIJUOPOT***

Kuvio 6.

*) keskiarvo vuosilta 2000–2002

ALKOHOLI AIHEUTTAA ONNETTOMUUKSIA MYÖS JALANKULKIJOILLE JA PYÖRÄILIJÖILLE

Alkoholia nauttineita jalankulkijoita menettyy eniten törmäyksessä autoon, kun jalankulkija ylittää tietä suojatien ulkopuolella. Pyöräilijöillä törmäys autoon tapahtuu yleensä kääntymistilanteessa risteyksessä. Kevyen liikenteen alkoholiturmat tapahtuvat pääasiassa taajamissa työikäisille miehille. Kuolemalta olisi monessa tapauksessa

välttytty, jos alkoholia nauttinut jalankulkija ja pyöräilijä olisi noudattanut liikennesääntöjä ja käyttänyt heijastinta, pyöräilykypärää tai muita turvavarusteita.

Suuri osa vakavista moottorikelkkailuonnettomuuksista on humalassa pimeän ja hämärän aikaan tapahtuneita sulaan ajoja.

LIIKENNEJUOPUMUS ON RIKOS

Rattijuopumus on rangaistava teko. Moottoriajoneuvon kuljettaja syyllistyy rattijuopumusrikokseen, jos hänen veressään on alkoholia vähintään 0,5 promillea. Törkeän rattijuopumuksen raja on 1,2 promillea.

Yksi promille merkitsee grammaa puhdasta alkoholia verilitrassa. Veren alkoholi voidaan määritellä myös kuljettajan hengitysilma. Silloin vastaavat rajat ovat 0,22 mg ja 0,53 mg litrassa hengitysilmaa. Rangaistavuuden rajat perustuvat arviointiin alkoholin aiheuttamasta riskistä. Viime kädessä lainsäätäjät määrittelevät ne.

Polkupyörällä tai muulla ilman moottoria ajoneuvolla humaltuneena ajamisesta rangaistaan, jos se on aiheuttanut vaaraa muille.

Huumeilla on liikenteessä nollaraja. Kuljettaja, jonka verestä löytyy huumausainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta, syyllistyy rattijuopumukseen. Poikkeuksena on huumausainetta sisältävä lääke, jota kuljettaja käyttää lääkärin määräyksestä. Suomalaisille päihdekuljettajille on tyyppillistä alkoholin ja muiden päihteiden sekakäyttö.

Päihtyneenä ajettu lyhytkin matka parkkipaikalla, mökkitiellä tai yksityisalueella luetaan rattijuopumukseksi. Myös auton luovuttaminen juopuneelle on rikos.

Rattijuopumus tuomitaan

Suomalaisten suhtautuminen rattijuopumukseen on muuttunut. Kun vielä 1960-luvulla ongelmaa hymisteltiin, on asennoituminen muuttunut jyrkän tuomitsevaksi vuosikymmeniä jatkuneen kampanjoinnin sekä sitä tukevien lakiuudistusten ja valvonnan ansiosta.

Nyt rattijuopumukseen suhtaudutaan hyvin kielteisesti. Sitä pidetään edelleen vakavimpana liikenne rikkomuksena ja rattijuopumuksesta halutaan tuomita ankaria rangaistuksia.

Rattijuoppo koetaan uhaksi. Ihmiset pelkäävät liikenteessä eniten joutuvansa rattijuopon yliajamaksi. Pelko ei ole aiheeton. Vuosittain rattijuopon uhrina kuolee noin 10 ja loukkaantuu 300 sivullista. Tilastojen mukaan suurimman riskin liikenteessä ottaa kuitenkin se, joka uskaltautuu rattijuopon kyytiin.

Ihmisten mielestä tehokkain tapa torjua humalassa ajamista on kiinnijoutumisriskin eli poliisin liikennevalvonnan lisääminen.

LASKUTAITO PETTÄÄ HELPOSTI

Useilla autoilijoilla on varsin puutteelliset tiedot alkoholin vaikutuksesta ajamiseen ja etenkin alkoholin poistumisesta elimistöstä. Alkoholin imeytymiseen vaikuttavat mm. juomiseen käytetty aika, juomien väkevyys sekä juojan paino ja sukupuoli. Ruokailun yhteydessä nautittu alkoholi imeytyy selvästi hitaammin kuin tyhjiin vatsaan juotu annos.

Alkoholi poistuu verestä palamalla tasaisella nopeudella. Tunnissa elimistöstä pois-

tuu keskimäärin gramma alkoholia 10 painokiloa kohden eli 70-kiloisella henkilöllä 7 grammaa. Nautittuaan pullollisen keskiolutta (0,33 cl), lasin viiniä (12 cl) tai ravintolaannoksen (4 cl) viinaa 70-kiloiselta henkilöltä kestää noin kaksi tuntia ennen kuin alkoholi on kokonaan palanut. Saunominen tai kahvinjuonti eivät palamista nopeuta.

ALKOHOLIN KESKIMÄÄRÄINEN POISTUMISAIKA NORMAALIKOKOISESTA IHMISESTÄ

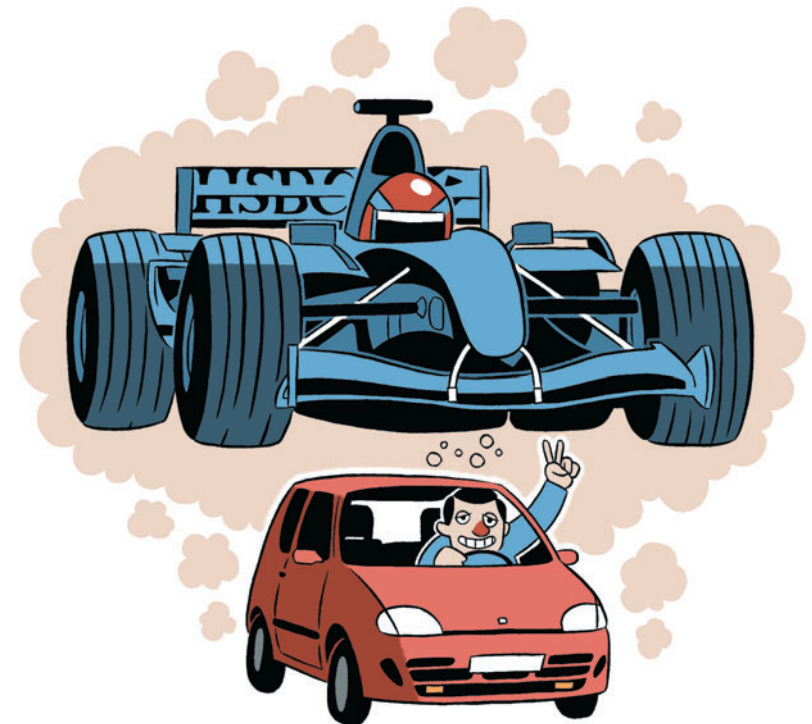
JUOMA	TUNTIA	6	12	18	24
VÄKEVÄT JUOMAT					
1 ANNOS (4 CL)	1				
1/2 PULLOA VIINAA (25 CL)	1	1	1	1	
1 PULLO VIINAA (50 CL)	1	1	1	1	1
MIEDOT VIINIT					
1 ANNOS (12 CL)	1				
1/2 PULLOA (37 CL)	1	1	1		
1 PULLO (75 CL)	1	1	1	1	
KESKIOLUT					
1 PULLO (33 CL)	1				
3 PULLOA (99 CL)	1	1	1		
6 PULLOA (198 CL)	1	1	1	1	

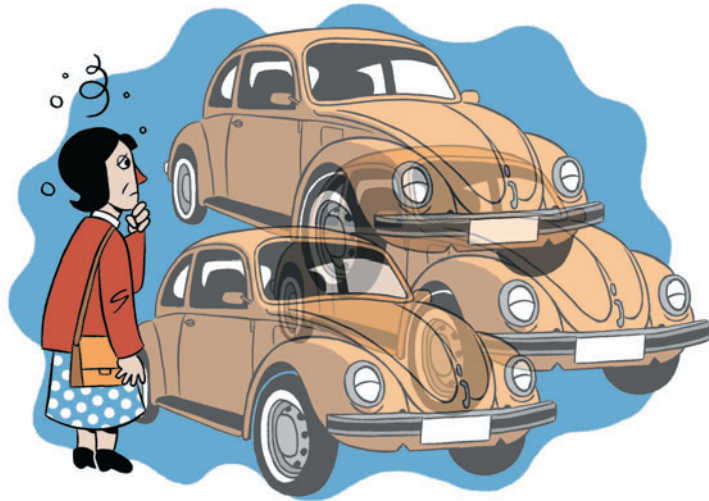
Kuvio 7.

Alkoholin vaikutukset ja palaminen elimistössä ovat kuitenkin hyvin yksilöllisiä. Joidenkin maksa polttaa alkoholia 4 grammaa, toisten 10 grammaa tunnissa. Myös kehon vesipitoisuudella on merkitystä. Miesten kehon vesipitoisuus on noin 75 %, kun vastaava luku naisilla on 66 %. Tästä syystä naiset humaltuvat samasta annoksesta enemmän kuin miehet.

Ajokunnon arviointia ei kannata jättää vain sen varaan, että laskee nautittuja alko-

holimääriä. Moni rattijuoppo on uskonut olevansa ajokunnossa. Koko seuraavan päivän ohjelma on hyvä suunnitella sen varaan ettei rattiin tarvitse tarttua. Myös väsymys on hyvä ottaa huomioon. Pitkä valvominen heikentää ajokykyä. Jos siihen liittyy myös alkoholin käyttöä, riski rattiin nukahtamisesta kasvaa. Univaje ja esimerkiksi lounaalla nautittu pienikin alkoholimäärä johtavat liikenteessä helposti rattiin nukahtamiseen iltapäivän tunteina.

RATTIJUOPPO JÄÄ KIINNI

Vuosittain poliisi puhalluttaa lähes 1,5 miljoonaa autoilijaa. Kiinnijääneiden rattijuoppojen määrä on vuosittain noin 20 000–25 000. Kolmannes rattijuopoista jää kiinni sivullisten ilmoituksista. Kännykän yleistymisen on lisännyt sivullisten ilmoituksia rattijuopoiksi epäillyistä autoilijoista. Kolmannes humalassa ajavista löydetään poliisin ratsioissa ja kolmannes liikennevahinkojen ja normaalin valvonnan yhteydessä.

Rattijuopumuksesta epäillyn matka keskeytyy aina. Asian käsittely vie aikaa eikä se

yleensä ole mukava kokemus. Epäilty vietään poliisilaitokselle puhaltamaan tarkkuusalkometriin. Tulos saadaan heti. Jos rattijuopumuksen raja ylittyy, tehdään rikosilmoitus ja asia käsitellään oikeudessa.

Rattijuopumus voidaan todeta myös verinäytteestä. Huumeiden käyttö tutkitaan aina verinäytteellä. Poliisi arvioi kuljettajan ajokykyä kirjallisen päihdetutkimuksen avulla, ja lääkäri arvioi epäillyn ajokunnon päihdetutkimuksella.

ERI JUOMIEN ANNOKSINA JA GRAMMOINA (PUHDASTA ALKOHOLIA) SISÄLTÄMÄ ALKOHOLIMÄÄRÄ

JUOMA	TILAVUUS (CL)	ANNOKSIA*	GRAMMAA PUHDASTA ALKOHOLIA
PULLOLLINEN			
I -OLUTTA	33	0,5	5,5
III -OLUTTA	33	1,0	11
IV -OLUTTA	33	1,25	14
LONG DRINK-JUOMAA	33	1,25	14
MIETOA PUNAVIINIÄ	75	7,0	77
MIETOA VALKOVIINIÄ	75	6,0	66
VÄKEVÄÄ VIINIÄ	75	11,0	121
VIINAA TAI MUUTA VÄKEVÄÄ JUOMAA	50	14,0	154
TUOPPI IV -OLUTTA	50	2,0	22
LASILLINEN			
MIETOA VIINIÄ	12	1,0	11
VÄKEVÄÄ VIINIÄ	8	1,0	11
VIINAA TAI MUUTA VÄKEVÄÄ JUOMAA	4	1,0	11
* 1,0 ANNOS = 11 G PUHDASTA ALKOHOLIA			

Kuvio 8.

RIKOS JA RANGAISTUS

Rattijuopumus on rikos ja siitä tulee aina merkintä rikosrekisteriin. Rattijuopumuksesta tuomitaan sakkoja tai vankeutta, jonka pituus on enintään 6 kk. Törkeästä rattijuopumuksesta rangaistus on vähintään 60 päiväsakkoa ja enimmillään kaksi vuotta vankeutta. Vamman tai kuoleman aiheuttaminen lisää rangaistusten kokonaismäärää. Auton luovuttamisesta juopuneelle rangaistetaan sakolla tai enintään vuoden vankeudella.

Rattijuoppo määrätään yleensä aina myös ajokieltoon. Jos sen pituus on yli kuusi kuukautta, ajokortin saa takaisin vasta uuden kuljettajatutkinnon jälkeen. Ajokieltoja suunnitellaan pidennettäväksi. Mikäli henkilö on todettu päihteisistä riippuvaiseksi, ajokorttia ei uudisteta ilman lääkärin lausuntoa ajokyvystä.

RATTIJUOPUMUS TULEE KALLIIKSI

Rattijuoppo voi menettää oikeutensa vakuutuskorvauksiin tai vakuutuskorvauksia vähennetään. Törkeässä rattijuopumuksessa henkilö menettää korvaukset kokonaan. Lisäksi hän joutuu maksamaan vakuutusyhtiölle korvaussumman, jonka yhtiö on suorittanut matkustajille ja ulkopuolisille.

Myös rattijuopon matkustaja voi menettää vakuutuskorvaustaan, jos hän on ollut tietoinen kuljettajan humalatilasta.

Rangaistukset ja taloudelliset korvaukset ovat kuitenkin vain osa rattijuopumuksen

seurauksista. Siitä aiheutuu myös inhimillisiä kärsimyksiä uhreille, rattijuopolle itselleen ja molempien osapuolten omaisille. Ne eivät ole rahalla korvattavissa ja voivat olla ihmiselle elinikäisiä taakkoja. Monelle syylistyminen humalassa ajamiseen on merkinnyt alkua elämän alamäelle.

Nuoret ovat tutkimuksessa todenneet, että rattijuopumus on turhista turhin liikenerikos.

LIIKENNERAITTIUS ON YHTEISVASTUUTA

Alkoholista aiheutuvien haittojen vähentäminen liikenteessä on kaikkien yhteinen asia. Jokaisen tulee vastata omalta osaltaan siitä, että liikkuu alkoholia nautittuaan turvallisesti. Niin koti- kuin työelämän tilaisuuksissa isäntäväen ja järjestäjien on pidettävä huoli, että vieraille on tarjolla alkoholittomia juomavaihtoehtoja. Hyvin hoidettuun isännän vastuuseen kuuluu myös turvallisten kuljetusmahdollisuuksien järjestäminen vieraille.

Odotettavissa oleva alkoholin kulutuksen kasvu tuo paineita myös liikenteen turvallisuudelle. Oman alkoholin käytön hallinta ja liikkumistarpeiden ennakointi ovat jokaiselle tärkeitä asioita alkoholin aiheuttamien liikeneriskien vähentämiseksi. Liikennettä tulee arvostaa ja kehittää alkoholittomana elämäalueena. Silloin myös muut liikkumisen sujuvuutta ja turvallisuutta edistävät toimenpiteet ovat tehokkaita.

Käsikirjoitus: Matti Järvinen / Liikenneturva
Toimitus: Kaija Niemi-Turkama / Alko Oy
Kuvitus: Mika Lietzen
Paino: F. G. Lönnberg / 2004

